

**МОВА РОМІВ: ОСОБЛИВОСТІ
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ І
ТРУДНОЩІ ДОСЛІДЖЕННЯ**



Федорів Діана- Марія, здобувачка ІІ курсу
ОПП «Прикладна лінгвістика»
Керівник - проф. Галина Мацюк

5 листопада - Всесвітній день ромської мови



Актуальність теми

Потреба розвитку теорії соціолінгвістики про загрожену мову мандрівного народу, який проживає і в Україні

Мета

Функціонування ромської мови, напрями її дослідження та вивчення, збереження

Основні завдання доповіді

- поширення та історія ромської спільноти
- походження і структура мови
- статус і функції
- освітні ініціативи щодо вивчення
- шляхи збереження



Теоретична база дослідження

Положення про загрожені мови: Яворська 2016

Історія і культура ромів: Зінкевич 2001

Діалектна характеристика мови ромів: Баранніков 1928

Джерела

Сучасні історичні, культурологічні та дидактичні публікації про мову ромів (35 позицій)

10-12 мільйонів осіб

Європа, частково Західна Азія

Близько половини

країни Європейського Союзу

47 587

(2001) Україна

Офіційна статистика часто занижує реальну
чисельність ромського населення

1. Поширення ромських спільнот

Походження ромів: з північно-західних регіонів Індії

Міграція до Європи приблизно 1000 років тому

Контакти з культурами Близького Сходу,

Балкан і Центральної Європи

Численні діалекти

Історичне коріння - поєднання індоарійських і європейських впливів.

Стан соціальної вразливості

Обмежений доступ до освіти та медичних послуг

Труднощі в міжпоколінній передачі мови

Усній форма; писемні традиції слабо розвинені

Соціальна інклюзія прямо впливає

на рівень мовного збереження

Розвиток мови - покращення

життєвих умов ромських громад.



2. Походження і структура ромської мови

Ромська мова (*Romani čhib*) - індоарійська група

Носії мови - племена Північної Індії

Запозичення з перської, грецької та слов'янських мов

Поєднання стародавніх і нових елементів

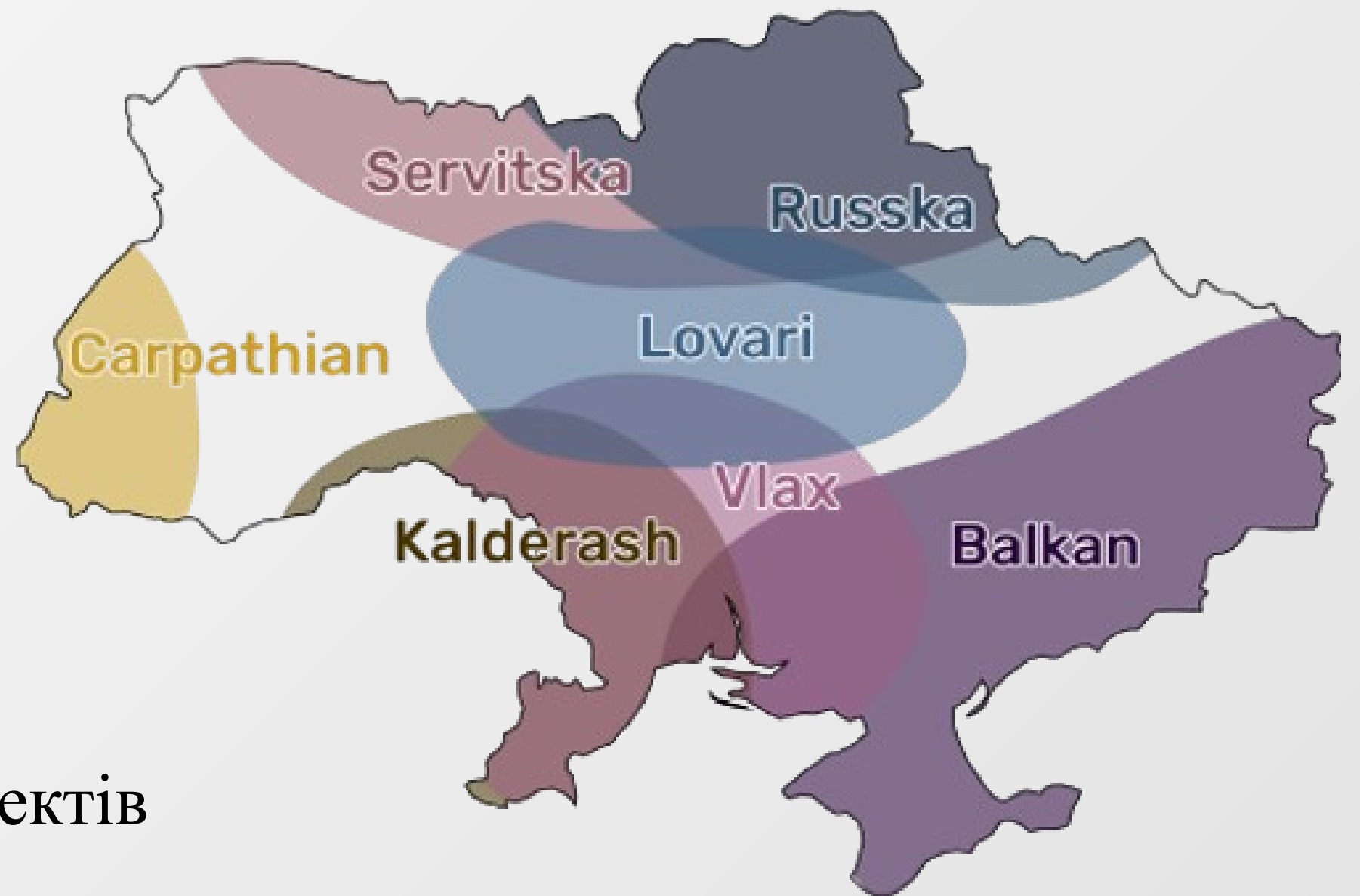
Доказ тривалого історичного розвитку і культурної адаптації.

Romani dialects in Ukraine

ROMANI – це система діалектів

Основні групи:

Vlax, Balkan, Central, Northern/Sinte



Відмінності ускладнюють розуміння діалектів

Потреба в мультидіалектному підході до викладання і стандартизації

Єдина норма без урахування діалектів - маргіналізація частини носіїв.

Індоарійська граматична основа: відмінювання, рід, час

Лексика запозичена з мов контактних народів

Фонетика характеризується варіативністю залежно від регіону

Використовується латиниця або кирилиця

Здатність до адаптації та еволюції.

3. Статус і функції мови ромів

Словаччина, Сербія, Хорватія: статус мови національної меншини

Інші держави: мова побуту

Потреба визнання в державах

Брак підтримки в освіті - звуження сфер ужитку

Мовна політика визначає, чи буде ромська жити, чи занепадати.

Освітній рівень, наявність документів, житлові умови

Мова зникає, коли не передається дітям і не використовується в офіційних контекстах

Для ромів мова – інструмент комунікації, символ самоідентичності

Втрата мови дорівнює втраті культурної спадщини

Соціальна стабільність - найкращий захист для збереження мовної традиції.

4. Освітні ініціативи, міжнародні програми

ЄС і Рада Європи активно підтримують
навчання ромської мови

Програма *ROMANINET* створила
мультимедійний курс рівнів A1-A2

ESML розробило базу даних навчальних
матеріалів для різних діалектів

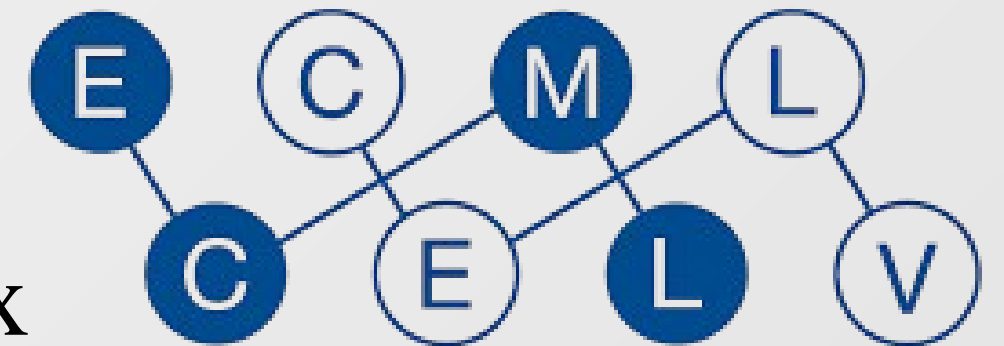
Використання спільних освітніх стандартів

Ініціативи формують матеріальну основу
для розвитку навчання ромської.



romaninet

EUROPEAN CENTRE FOR
MODERN LANGUAGES



CENTRE EUROPEEN POUR
LES LANGUES VIVANTES

Відсутність повного корпусу ромської мови

Науковці записують усні тексти, створюють словники та бази даних

Мета – зберегти не лише слова, а й культурні контексти мовлення

Корпусні дослідження сприяють створенню навчальних програм і підручників

Документування – це інвестиція в збереження мовної ідентичності.

Міністерство освіти України схвалило програми з ромської мови для 1-4 класів

Міжкультурний підхід і орієнтація на розвиток двомовності

Державний стандарт початкової освіти

Закарпатська область: курси ромської мови в школах

Напрямок: інтеграція ромської спільноти в освітній простір України.

5. Збереження і розвиток ромської мови

**Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб,
які належать до ромської національної меншини,
в українському суспільстві на період до 2030 року**

Розвиток, кодифікація і створення словника ромської мови

Забезпечення сталих умов для мовного розвитку громад

Співпраця між державними інституціями, науковцями і самими ромами

Кодифікація мови повинна враховувати її діалектне розмаїття

Державна підтримка – запорука успішного мовного відродження.

Відсутність єдиного стандарту письма

Діалектна строкатість ускладнює розробку підручників

Відсутні педагоги

Соціально-економічна нерівність знижує пріоритет мовної освіти

Потрібні системні рішення для поєднання освіти, культури й соціальної політики.

Застосовується інтегроване навчання: ромська мова + читання + культура

Розвиток методики на емоційно-ціннісному підході

Навчальні матеріали адаптовані під місцеві діалекти

Важлива орієнтація на усну традицію та цифрові ресурси

Освіта стає головним каналом міжкультурної комунікації.



ROMA WOMEN FUND

CHIRICLI



Міжнародна взаємодія

Рада Європи та міжнародні фонди
підтримують Дні ромської мови

Проєкти *FRA* та *Chiricli*

зміцнюють участь громад у мовних ініціативах

Європейські звіти фіксують

поступ України в мовній інклюзії

Міжнародне співробітництво підвищує престиж
ромської мови

Спільні дії забезпечують реальний вплив на розвиток
мовного середовища.

Ромська мова – жива і динамічна система зі складною історією

Її розвиток можливий лише через освіту, кодифікацію та соціальну інтеграцію

Мовна політика повинна спиратися на принципи поваги до діалектів

Збереження мови ромів – це внесок у культурну різноманітність України

Мова ромів – спадщина і частина сучасного європейського культурного простору.

Список використаних джерел:

1. Баранніков О. Про діалект циган Артемівської округи // Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови. Т.1. За ред. акад. В. Перетца. К., 1928. С. 53-61.
2. Британська енциклопедія. *Romany languages*. Encyclopaedia Britannica.
3. Державний комітет статистики України. Всеукраїнський перепис населення 2001 року: Основні підсумки. Київ: Державний комітет статистики України, 2003.
4. Звіт про діяльність за 2023 рік. Київ, 2024. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті.
5. Зіневич Н. О. Цигани в Україні: формування етносу і сучасний стан. Український історичний журнал. 2001. №1. С.40-52.
6. Кондур З. А. Методика компетентісно орієнтованого навчання ромської мови в школі. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2021.
7. Кондур З. А. Навчання ромської мови в початковій школі. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017.
8. Кондур З. А., Богданець-Білоskalенко Н. І., Фідкевич О. Л. Типова навчальна програма з ромської мови для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2023.
9. Кондур З. А., Богданець-Білоskalенко Н. І., Фідкевич О. Л. Типова навчальна програма з ромської мови для 3–4 класів закладів загальної середньої освіти. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2023.
10. Навчальна програма з ромської мови та літератури (інтегрований курс) для 5–9 класів загальноосвітніх шкіл. Затверджено наказом № 804 від 07.06.2017. Міністерство освіти і науки України.
11. Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини в українському суспільстві до 2030 року (Roma Strategy 2030). Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС).
12. Яворська Г. Загрожені мови: соціолінгвістичний та метафоричний аспекти // Загрожені мови. Кримськотатарська та інші тюркські мови в Україні. К., 2016. С. 74-85.

13. Baltic Romani. Wikipedia, the Free Encyclopedia.
14. CLEAR Global. Language Factsheet: Romani Language in Ukraine.
15. Council of Europe. Sixth State Report of Ukraine under the European Charter for Regional or Minority Languages (2023).
16. Council of Europe. Strategic Framework for Roma Equality and Inclusion 2020–2030. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.
17. Databank of teaching and learning materials for teachers of Romani. Council of Europe / European Centre for Modern Languages (ECML)
18. European Commission. Roma Equality, Inclusion and Participation – Romania. 2025.
19. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). Roma and Travellers in the European Union: Progress and Challenges 2024. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024.
20. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). Roma Survey 2021: Roma in 10 European Countries. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021.
21. Fifth Periodic Report of Ukraine under the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Київ, 2024. Міністерство культури та інформаційної політики України.
22. International Romani Language Day. Council of Europe Office in Ukraine. Київ, 2024.
23. Moorjani, P., Patterson, N., Loh, P.-R. et al. Reconstructing Roma History from Genome-Wide Data. arXiv preprint arXiv:1212.1696, 2012.
24. National Academy of Educational Sciences of Ukraine (NAEES). Results of consultation on Romani language codification.
25. OSVITORIA. Методичні рекомендації щодо вивчення мов корінних народів або національних меншин у 2019–2020 н. р.
26. PubMed Central. Roma Health and Demographic Overview. International Journal of Environmental Research and Public Health, 2022.
27. Rick Steves. Roma People in Europe: History and Culture. 2024.
28. Roma in Europe: 11 Things You Always Wanted to Know but Were Afraid to Ask. 2015. Amnesty International.
29. Roma Women’s Fund “Chiricli”. Projects and educational initiatives in Ukraine.
30. Romaninet. A multimedia Romani course for promoting linguistic diversity and improving social dialogue. European Union, 2009–2011.
31. Vlax Romani language. Wikipedia, the Free Encyclopedia.
32. Wikipedia. Romani People in Denmark.
33. Wikipedia. Romani People in Germany.
34. Wikipedia. Romani People in Greece.
35. Wikipedia. Romani People in Lithuania.
36. Wikipedia. Romani People in Sweden.
37. Wikipedia. Romani People.
38. World Population Review. Roma Population by Country 2025.

Дякую за увагу!